

Σ. Ζωγραφίδης

★ ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ★

ΤΟ ΓΥΜΝΟΝ ΕΝ ΤΗ ΤΕΧΝΗ

ΜΕΓΑΣ φιλόσοφος Büchner¹⁾ λέγει: «τι με ἔβλεπεν τὴν πρόδον τοῦ πολιτισμοῦ, ἢ πρόληψιν καὶ ἢ ἀμάθεια πλημμυρίζει ἀκόμη τὸν κόσμον με μεγάλα κύματα. Λυποῦμαι διότι τοῦτο ἐφαρμόζεται καὶ

εἰς τὴν ὑπερβολικὴν σεμνοτυρίαν, εἰμὴ τι ἄλλο, πολλῶν παρ' ἡμῶν μὴ ἀνεχομένων τὸ γυμνὸν ἐν τῇ τέχνῃ, τοῦλάχιστον «διὰ τὰ κορίτσια τῶν». Δὲν τοὺς κατηγορῶ διὰ τὰς προλήψεις τῶν τόσον πολῶν, ὅσον διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς εἰλικρινείας καὶ τῆς καλῆς θελήσεως ὅπως ἀκούσωσι τὴν φωνὴν τῆς λογικῆς, τῆς φυσικότητος καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Παρ' ὀλίγον νὰ τοιμήσουν νὰ εἰπουν ὅτι τὸ γυμνὸν ἐν τῇ τέχνῃ προσβάλλει τὴν δημοσίαν ἠθικὴν καὶ νὰ ἔχωμεν εἰς τὰς καλλιτεχνικὰς ἐκθέσεις οὐχὶ τεχνοκρίτας, ἀλλ' ἰατροδικαστάς. Μικρὰ ὅμως μελέτη τοῦ ζητήματος θὰ ρίψῃ ὀλίγον φῶς εἰς τὴν ὀλιβεράν ὑπόθεσιν τῆς σεμνοτυρίας καὶ ὅτι φουκαδεύσῃ τὰς νυκτερίδας τῶν προλήψεων, αἵτινες μένουσιν εἰς τὸ σκοτεινὸν καὶ ἠρεπωμένον ἀρχαῖον οἰκοδόμημα τοῦ μεσαιωνισμοῦ καὶ τῆς ὑπνηλίας τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

Θὰ ἀφήσωμεν νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τοῦ γυμνοῦ ἐν τῇ τέχνῃ ἡ ἠθικὴ, ἡ λογικὴ, ἡ φυσικότης καὶ ὁ πο-

λιτισμὸς, θὰ ἀφήσωμεν δὲ κατόπιν τὴν καλλιτεχνίαν νὰ εἴπῃ γυμνὴν . . . τὴν ἀλήθειαν. Ἡ ἠθικὴ πρῶτον δὲν εἶναι πολὺ σχετικὴ μετὰ τὸ θέμα. Ἡ ἠθικὴ ὡς καὶ ἡ συνείδησις εἶναι διαφορὸς κατὰ τοὺς διαφόρους χρόνους, ἀναλόγως τῆς καταστάσεως τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἐποχῆς. Δὲν δύναται ἔθνη νὰ ληφθῇ ὡς ἀναλλοίωτος βάσις. Οἱ Ἴνδοι καὶ οἱ Ἄρ-χαῖοι Ἕλληνας ἐβλεπον τὸ γυμνὸν διὰ βλεμμάτων ἀγνῶν. Οἱ Τούρκοι καλύπτουν τελείως τὴν γυναῖκα, ἀρῆνοντες μόνον τοὺς ὀφθαλμούς διὰ νὰ βλέπουν καὶ οὐχὶ νὰ βλέπονται. Ὅποια ὅμως διαφορὰ: Οἱ Τούρκοι ἀποταλοῦν τὴν ὀπισθοπορείαν τοῦ πολιτισμοῦ, ὁ δὲ Ἴνδικὸς καὶ ὁ Ἕλληρικὸς πολιτισμὸς ἐδημιούργησαν τὰ θαυμασιώτερα ἔργα τῆς τέχνης καὶ τῶν γραμμάτων.

Οἱ Τούρκοι ὅμως εἶνε, λογικῶς, εἰλικρινεῖς. Κρύπτουν ὅλα ἐντελῶς τὰ μέρη τοῦ γυναικείου σώματος. Διατὶ ὅμως νὰ μὴ θεωρῶμεν ἡμεῖς τὸ πρόσωπον, τὸ στήθος, τὰς χεῖρας τῆς γυναικὸς ἐπίσης σχετιζομένας μετὰ τὴν δημοσίαν αἰδῶ, ὅσον καὶ τὰ ἐπίλοιπα μέλη τοῦ γυναικείου σώματος, ἅτινα ἀποθεῶναι: ἡ ζωγραφικὴ καὶ ἡ γλυπτικὴ: Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δι' ὃν ἐνῶ ὀμιλοῦμεν ἐλευθέρως περὶ ἔλων τῶν λειτουργιῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, περὶ τοῦ δεῖπνου, περιπάτου, λουτρῶν καὶ λοιπὰ, ἐντρεπέμεθα δὲ ὡς κακοῦργοι, ὅταν ὀμιλοῦμεν δηλαδὴ δὲν ὀμιλοῦμεν — περὶ τῆς ὑψίστης λειτουργίας τοῦ ὄργανισμοῦ, δι' ἧς ἡ ἀνθρωπότης τελειοποιεῖται καὶ διακωνίζεται: Καὶ ἐνῶ ὅλη ἡ φύσις, τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα χαλοῦν κυριολεκτικῶς τὸν κόσμον εἰς τὰς ἐποχὰς τῶν ἐρωτῶν αὐτῶν, διὰ χρωμάτων, ἀρωμάτων, καὶ ἀσμάτων, μόνος ὁ ἄνθρωπος ἐντρεπέται διὰ τὴν ὑψηλότεραν καὶ ὀραιότεραν λειτουργίαν τῆς ζωῆς του. Ἀκριβῶς διότι μόνος ὁ ἄνθρωπος εἶνε κεκαλυμμένος ἀπὸ ἐντροπὴν ἐνῶ ὅλη ἡ φύσις θάλλει: γυμνὴ καὶ ὀραία ὑπὸ τὸν ἥλιον.

Διατὶ: Διὰ δύο λόγους. Διὰ λόγους βαρβαρότητος καὶ διὰ λόγους ὑποκρισίας. Εὐτυχῶς ὅμως δὲν ἦτο πάντοτε ἡ γνώμη αὕτη, γνώμη τῶν ἀνθρώπων καθὼς εὐτυχῶς οἱ Ταρτούροι δὲν ἦσαν πάντοτε διδάσκαλοι τῆς ἠθικῆς. Ὁ πολὺ γνωστὸς εἰς τὸν κόσμον ψυχολόγος καὶ κοινωνιολόγος M. Nordau ἰδοῦ τί φρονεῖ σχετικῶς πρὸς τὸ θέμα:

«Πολιτισμοὶ πλοῦσι, πολὺ ἀνεπτυγμένοι ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς, ἀπείρωτος ἀνώτεροι κατὰ τὴν ἰδανικὴν ὀρθότητα τοῦ νεωτέρου ἡμῶν πολιτισμοῦ, ὡς ὁ Ἴνδικὸς π.χ. καὶ ὁ Ἕλληρικὸς, δὲν περιέβαλλον δι' οὐδεμιᾶς προλήψεως τὰς ἐρωτικὰς σχέσεις, δὲν ἐθεώρουν οὐδὲν ὄργανον κισχρότερον τῶν ἄλλων, δὲν ἐφοβοῦντο διόλου τὴν γυμνότητά, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ἐθεώρουν αὐτὴν διὰ βλεμμάτων ἀγνῶν καὶ ἄνευ διεφθαρμένης ὀπισθοβουλίας. Οἱ Ἕλληνας καὶ οἱ Ἴνδοι μετ' εὐγνωμοσύνης ἐτιμῶν τὰ ὄργανα, διὰ τῆς ἀμέσου συνδρομῆς τῶν ὁποίων ἐπιτελεῖται ἡ πράξις τῆς γεννήσεως πάσης ἐν τῷ σύμπαντι ζωῆς, καὶ ἀνήρτων τὰς εἰκόνας τῶν ὀργάνων τούτων εἰς τοὺς ναοὺς, εἰς τὰς οἰκίας καὶ τοὺς ἀγρούς των, ὡς σύμβολα γονιμότητος, δημιουργοῦντες ἰδιαιτέρας θεότητας ἀναπαραγωγῆς, πρὸς τὰς ὁποίας ἀνέπειμον ἰδιαιτέρας λατρείας. (1)

1) L' homme selon la Science

(1) Εἰς τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον τῶν Ὀλυμπια-

Ἡ ἀλήθης γνώσις τῶν πραγμάτων εἶνε ἀνεκτιμήτως πολύτιμος διὰ τὴν νεότητά, διότι αἱ ὑποβολαὶ τῶν φυσικῶν ἐρῶν δὲν θὰ διαστραφῶσιν, ἀλλὰ τούναντιόν, ὑπαρχούσης τῆς ἀληθοῦς γνώσεως τῶν πραγμάτων, παρεχόμενης ὑπὸ τῆς ἀληθοῦς ἀνατροφῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ καλλιτεχνία παίζει σπουδαϊστάτον ρόλον θὰ ἐκδηλωθῶσιν φυσικαί, ἀγναὶ καὶ ἠθικώταται. Ἐνῶ διὰ τῆς ἀγνοίας, διὰ τῆς ταρτουρικῆς ἠθικῆς τρομοκρατίας, ἡ νεότης λαμβάνει τὰς γνώσεις ταύτας κρυφίως, ἐκ τῶν μᾶλλον μεμολυσμένων πηγῶν καὶ συνεπῶς, ὡς λέγει καὶ ὁ ρηθεὶς κοινωνιολόγος, ἐν μέσῳ διεγέρσεων δηλητηριαζουσῶν τὸ πνεῦμα καὶ καταστρεφουσῶν τὸ νευρικὸν σύστημα.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὰς προλήψεις τοῦ ἔρωτος, ὅστις θεωρεῖται ἐγκλημα σχεδόν, καὶ τὰς σεμνοτύφους ἰδέας ὀφείλομεν κατὰ πλείστον εἰς τὸν παρεξηγηθέντα χριστιανισμόν, ὅστις ἐδημιούργησε τοὺς ὑπερρικούς ἐγκρατεῖς, τοὺς ἀσκητάς, ἀκριβῶς διότι παρεξηγήθη ὑπὸ τῶν ἡλιθίων. Εὐτυχῶς ἡ ἐπιστήμη διαρκῶς φωτίζει τὰ πλήθη καὶ διώκει διὰ τοῦ φωτός τῆς τᾶς μελανῆς προλήψεις.

Ἄλλ' ὑπὲρ πᾶσαν ἀπόδειξιν λόγων καὶ ἐπιχειρημάτων ἔρχεται ἡ δύναμις τῶν πραγμάτων, ἡ ἐξελίξις, ὁ σιδηροῦς νόμος τῆς προόδου ἥτις εὗρεν ἐν τῷ γυμνῷ ἐν τῇ τέχνῃ στάδιον τῶν ὠραιότερων καλλιτεχνικῶν ἔργων. Χωρὶς δὲ νὰ ρίψωμεν ἐν βλέμμα εἰς τὰς καλλιτεχνικὰς ἐκθέσεις τῆς Εὐρώπης, ἃς εἶδομεν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνας τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν. "Ολοὶ οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἥρωες, τὰ θαύματα ταῦτα τῆς καλλονῆς, τῆς ὑγείας καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, τὸ ὁποῖον εἶνε τὸ ἀριστούργημα τῆς δημιουργίας, ἐμφανίζονται ἐν τῇ τέχνῃ γυμνοί, ἐν ἀποθεώσεϊ κάλλους, ἐν γαλήνῃ καὶ χαρᾷ: Μόνον τὰ γυναικεῖα σώματα παρίσταν οἱ Ἕλληνας κεκαλυμμένα, διότι

κῶν ἀγῶνων εἶνε ἀνάγλυφα, εἰς τὰς στήλας τοῦ Ἑρμοῦ, τὰ ὄργανα τῶν δύο φύλων ἐν φυσικῇ ἐνώσει. Οὐδεὶς οὔτε ἀρχαῖος οὔτε νεώτερος Ἕλληνα ἐσκέφθη νὰ.....φρίξῃ πρὸ τοιαύτης ἀ ν α ἰ δ ε ἰ α ς.

ἐρρόνουσιν ὅτι τὸ γυναικεῖον σῶμα, ὡς οὐχὶ ἰσχυρὸν δὲν ἦτο ὠραῖον καὶ συνεπῶς δὲν ἦδύνατο νὰ ὑποβάλῃ καὶ ἐμπνεύσῃ ἰδέας δυνάμει καὶ κάλλους. Τὸ καλλιτεχνικὸν αἶσθημα τῆς ἀνθρωπότητος ἐκτοσε μεταβλήθη, σήμερον δὲ ἡ τέχνη εὕρισκει εἰς τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ ἀβροῦ γυναικεῖου σώματος τὰς μᾶλλον χαριτωμένας ἐκδηλώσεις τοῦ ὠραίου ἐν τῇ φύσει καὶ τῇ ζωῇ.

Εἶνε θλιβέρον νὰ βλέπῃ τις τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐντρέπεται διὰ τὴν γυμνότητά του. Κυρίως πρέπει νὰ ἐντρέπεται διὰ τὴν γυμνότητα τῆς ψυχῆς του, ἥτις εἶνε γυμνὴ καὶ ἔρημος ἰδεῶν φυσικότητος καὶ ἐλευθερίας. Ὅλα τὰ πλάσματα τῆς φύσεως χαίρουν τὴν ὑπαρξίν των γυμνὰ καὶ χαριτωμένα ὑπὸ τὸν ἥλιον. Τὰ φυτὰ καὶ ἄνθη, τὰ πτηνὰ καὶ ὅλα τὰ ζῶα χαριτωμένα θάλλουσιν καὶ ζῶσιν ἐν ἀμέσῳ ἐπαφῇ πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὸν ἀέρα καὶ μόνος ὁ ἄνθρωπος καλύπτει τὴν ἀθλίαν του — ὡς τὴν κατήνητος — γυμνότητα δι' ὑφασμάτων, καὶ φρίττει ἐν ἴδῃ τὴν γυμνότητά του εἰς τὴν τέχνην. Ἡ Γραφή, τὸ περιεργον αὐτὸ ὄνειρον τῆς ἀνθρωπότητος, ἔθεσε τοὺς πρωτοπλάστους γυμνοὺς εἰς τὸν Παράδεισον, μόνον δὲ ὅταν ἐγκλημάτισαν, τοὺς ἐνέδυσε.

Ἐὰν ἡ τέχνη εἶνε φυσικότης καὶ ἐλευθερία, ἐὰν εἶνε μίμησις τῶν ἔργων τῆς φύσεως καὶ τελειοποιήσις τῆς ἀναπαράστασεως αὐτῶν διὰ τῶν καλλιτεχνικῶν αἰσθημάτων τοῦ ἀνθρώπου, ὀφείλομεν ν' ἀναγνωρίσωμεν εἰς τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ γυμνοῦ ἀριστουργήματος τῆς δημιουργίας τὴν καθαρωτέραν πηγὴν τῶν ὠραιότερων καλλιτεχνικῶν ἔργων καὶ τὴν ἠθικωτέραν ὑπόβλην εἰς τοὺς νέους καὶ τὰς νεάνιδας. Ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ φυσικότης εἶνε ἡ μόνη ἠθικὴ ἡ δὲ ἀγνοία καὶ ἡ κρυφαὶ διεστραμμένη γνώσις εἶνε ἡ ἀνηθικότης.

Τὸ γυμνὸν ἐν τῇ τέχνῃ δὲν εἶνε μόνον ἀφορμὴ θαυμασίων καλλιτεχνικῶν ἔργων: Προσέφερε καὶ κοινωνικὰς ὑπηρεσίας ἐξαγνίσασα καὶ ξεκαθαρίσασα τὴν ἰσχύουσαν ἀμφίβολον ἠθικὴν. Αὐτὴ εἶνε ἡ γυμνὴ ἀλήθεια.

Σ. ΖΩΓΡΑΦΙΔΗΣ

Π. Μαθιοπούλου

"Ανθος ἀγροῦ